

B5

No. 7

Diverse
JULI 1945

85

Int. Imp. of
Sec. PRIJS 35 CENT
Keizersgracht 214
Amsterdam-C.

MAANDBLAD SPARTACUS

INHOUD:

Beschouwingen over de situatie.

1. De heersende klasse.
2. De klassenacties als strijd om de macht.

Een kritiek op het personalistisch socialisme.

Het zieke kapitalisme.

COMMUNISTENBOND SPARTACUS

AS 84 85 86 87

Redactie:

TJEERD WOULDSTRA

Administratie:

UITGEVERIJ „DE VLAM”
Utrechtschestraat 44
Amsterdam-C.

Abonnementsprijs:

per kwartaal f 1.05
per jaar f 4.20

Postgiro:

No 303817
t.n.v. J.C.J. Menist-Raapis, A'dam

Beschouwingen over de situatie.

DE BALANS.

I. De heersende klasse.

Wij hebben in het Mei- en Juninummer van ons tijdschrift getracht om de invloed op de arbeidersklasse en de middenstand nader te leren kennen, die door de verandering van de structuur van de kapitalistische maatschappij uitgeoefend wordt. Daarbij kwamen wij tot de conclusie, dat enerzijds een geweldige accumulatie van de productiemiddelen plaats had, dus een concentratie van het kapitaal in de vorm van grote concerns, die de productie en de markt monopolistisch beheersen of trachten te beheersen, en dat de verst ontwikkelde vorm van het bedrijf in het monopoliekapitalisme, n.l. de bedrijfsleiding door de staat ontstond. Anderzijds kreeg de arbeid een steeds volmaakter maatschappelijk karakter. Bij dit proces wordt niet alleen het industrieproletariaat betrokken en wordt niet alleen aan zijn werk de representatieve rol van de menselijke prestatie gegeven. Tegelijk wordt ook het plattelandsproletariaat, de boer, de kleinburger uit de steden, de intellectuele middenstand, worden **allen**, die geen kapitaal en dienstengevolge eigenlijk geen bezit hebben of van hun bezit beroofd zijn door de sterke maalstroom van de maatschappelijke, centraal geleide massaproductie meegesleurd. De individuele kenmerken, de persoonlijke handigheid en voorkeur belanden hoe langer hoe meer op de achtergrond. De techniek, waarvan groei en toepassing met het steeds sterker worden van de maatschappelijke geaardheid van de arbeid in een wisselwerking is begrepen, is wat grondiger kennis, diepere samenhang en scheppende prestatie betreft op een steeds kleinere kring van bijzonder bevoegde vaklieden beperkt.

Geen enkele groep wordt door deze ontwikkeling gespaard. Noch de arts, noch de kunstenaar, noch de onderwijzer. Wat zij moeten presteren is van middelmatige aard, het is technisch te meten en statistisch te begrijpen. Hun producten zijn doorsnee-producten, de middelen die zij toepassen zijn aan de hand van een richtsnoer ontworpen en voor den doorsneemens berekend. Wij hebben met opzet enige voorbeelden uit de zogenaamde intellectuele beroepen gekozen, omdat men hier nog voor enkele jaren de marxistische socialogie meende te kunnen weerleggen. En juist ten aanzien van deze beroepen hebben de laatste jaren de onweerlegbaarheid van de marxistische these van het toenemend maatschappelijk karakter van de arbeid bewezen. Geen onderwijzer, die voor te volle klassen staat, geen dokter, die dozijnen buspatiënten per dag behandelt, geen architect die moderne huizenblokken bouwt en de serieproductie er van controleert, kan zich onttrekken aan de verregaande gebondenheid van zijn werk

aan het maatschappelijk karakter van de arbeid en niet een van hen kan zijn intuïtie de vrije loop laten.

Zelfs op de gebieden, waar de scheppende persoon tot voor korte tijd een zekere vrijheid van beweging en gedachten bezat, is de regel, de serie, de arbeid naar een schema en binnen de grenzen van dat schema de algemene vorm geworden.

In een orde die deze richting uit gaat, kan de arbeid niet „vrij” blijven, moest deze het karakter van een arbeidsdienst krijgen en wel voor alle lagen der bevolking, niet alleen voor de proletarische. Want in verband met deze opeenhoping van de productiemiddelen ontwikkelde zich tegelijk onder de dwang, dat de concurrerende kapitalistische krachten moesten worden uitgeschakeld, een steeds geweldiger opvoering van de wapeningsindustrie in de uitgebreidste zin van het woord. Dit proces werd nog verscherpt door de dwang, die het noodzakelijk maakte steeds meer kapitalistische productie-energie aan de voortbrenging van levensmiddelen te onttrekken. Wij hadden dus aan de ene kant een ongebreidelde verhoging van de productiekraft van de maatschappij en aan de andere kant niet slechts een relatieve, maar zelfs een absolute vermindering van die sector van de maatschappelijke werkzaamheid, waarin de mensen de voor hun bestaan onmisbare goederen voortbrengen. Wij moeten er telkens weer de aandacht op vestigen, dat de fascistische ideologie „kanonnen in plaats van boter” de politieke uitdrukking van deze kapitalistische structuurverandering is. De sociale redenen voor deze politieke houding zijn door de ondergang van het fascistische imperialisme niet verdwenen. Op de sterfdag van het fascisme in Europa zien wij dat onze verwachtingen bevestigd worden, dat op het fascistische tijdperk van de kapitalistische geschiedenis het neofascistische volgt. Als in deze dagen de rijksstadhouder in Nederland verklaart, dat de maatschappij zonder de invoering van de arbeidsdienstplicht niet meer zou kunnen rondkomen en dat de arbeidsdienstplicht geenszins van Duitse afkomst is maar in de meeste andere landen ook bestaat, dan spreekt deze vertegenwoordiger van het Nederlandse kapitaal volkomen de waarheid. De kapitalistische bevelhebbers kunnen het niet meer zonder de arbeidsplicht, zonder het centrale commando over alle beschikbare arbeidskrachten stellen. Zij kunnen de arbeid geen speling meer toestaan. Zij kunnen niet meer aan den arbeider de keuze van zijn werkplaats en aan den student de vrije toegang tot de universiteit overlaten. Zij moeten de arbeiders, de hoofd- zowel als de handarbeiders daar heen kunnen sturen waar hun arbeidsprestatie het noodzakelijkst is. Evenmin als het militaire opperbevel het niet aan den soldaat kan overlaten om daar heen te gaan waar hij zelf wil en daar te vechten waar 't hem goed dunkt, zo kan ook het met ondergang bedreigde bastion van het kapitalisme zijn arbeidssoldaten geen

vrijheid van beweging toestaan en kan het de vergoeding voor hun prestatie slechts binnen de nauwe grenzen van een wegwijnende levensmiddelenindustrie bepalen. Soldij in plaats van werkloon, rantsoenering van levensmiddelen, kleding en huisvesting in huizen die in serieproductie zijn vervaardigd, alles in plaats van een onbeperkte vrije keuze van de arbeidershuishouding, dat is de onvermijdelijke consequentie van de kapitalistische ontwikkeling in de periode van het fascisme en van het neo-fascisme.

Toen wij de positie der arbeidersklasse en van de middenstand in deze ontwikkeling hadden gekenschetst, vroegen wij hoe het met de heersende klasse gesteld was. Wij waren er aan gewend de heersende klasse in een groep personen te zien, wier namen in de firmanamen van de grote ondernemingen verschenen, wier zonen de belangrijkste functies in de staat bekleedden, het zij in het rechtswezen, het bestuur, het legercommando of andere maatschappelijk vooraanstaande posities.

De tijd, waarin de heersende klasse met het betrekkelijk nog matig grote getal der bezitters van de aparte ondernemingen kon worden geïdentificeerd, is voorbij. Reeds vroeger vestigden wij er de aandacht op dat in het tijdperk van de monopolisering de middelmatige en kleine ondernemer verdween, of ten minste zijn aantal essentieel werd verminderd. Hij moest het onderspit delven tegen de grote concerns of zich aan hen verkopen, waarbij zijn verdere actieve medewerking meestal van de hand werd gewezen. Bij wijze van vergoeding ontving hij meest enige aandelen, waarop in de loop des tijds of helemaal geen rente werd uitbetaald, of te weinig om den bezitter ook verder nog tot een maatschappelijk bevoorrechte laag te kunnen rekenen. De zoons en dochters van de vroeger zelfstandige kleine of vrij kleine ondernemers zitten als ambtenaren of employés met schrale salarissen achter hun schrijftafels, nadat zij door moeilijke studie een formeel recht op dit slechts van buiten niet-proletarische bestaan hebben verworven.

Techniek en bureaucratie zijn onafscheidelijk verbonden met deze periode van de kapitalistische orde. Techniek en bureaucratie hebben niet alleen van de persoonlijke prestatie een bijkomstigheid gemaakt, zij hebben het gehele maatschappelijke leven anoniem gemaakt. De persoonlijke verantwoording raakt hoe langer hoe meer op de achtergrond. Anoniem zijn de bedrijfsvormen, of het om de bekende concerns of om de staat zelf gaat, die als ondernemer optreedt. Anoniem is het personeel van de moderne massabedrijven, anoniem zijn de arbeiders van de ondernemingen en van de staat. Ziekten en ongevallen worden geregistreerd en door uitbetalingen van de verzekeringen beantwoord. De persoonlijke tragedie, de fysieke smart, de teleurstelling en de wanhoop van den enkeling vinden geen weerklank

in het geweldige bestuursapparaat, dat deze maatschappij beheerst.

Anoniem is ook de heersende klasse. Wij horen nog namen waaraan wij de voorstelling van een bepaalde persoonlijkheid verbinden. Maar het gezicht van deze heersende klasse is zo onpersoonlijk geworden als de eenheidsphysionomie van de filmsterren in Hollywood.

Wij weten wel hoe deze heersende klasse leeft. Hij heeft alles in overvloed, hij smaakt het genot van een luxe, die overeenstemt met de reusachtige productiekraft van de maatschappij. Tegenover deze luxe heeft het doorsneeleven van den arbeidenden mens het voorkomen van volslagen armoede. Met deze luxe metend, begrijpen wij, waarom de bewering juist is, dat de positie van de werkende klasse in weerwil van sociale verzekering, in weerwil van een verbeterd schoolwezen, van talrijke uitwendige verschijnselen van beschaving en comfort, door het kapitalisme niet gestegen, maar verder gezonken is.

De macht van deze heersende klasse berust op de concentratie van alle beslissende productiemiddelen onder de macht van een voortdurend kleiner wordend getal van gigantische ondernemingen. Van de vertegenwoordigers van deze klasse maken de leiders van de ondernemingen maar een betrekkelijk klein deel uit. Zij beperken er zich toe, de rente op te strijken, die door hun bezittingsrecht wordt gegarandeerd. Deze ondernemingen hebben volgens de opvatting van de geldende orde „nationale betekenis”. Als dan — en dit is steeds vaker het geval — de normale rentabiliteit van zulke ondernemingen gevaar loopt, grijpt de staat met een subsidie in, forceert hij de arbeidsprestatie met behulp van door met de vakbonden gesloten collectieve verdragen of van de wettelijk geregelde arbeidsdienst. In dit geval is de rente, die met milioenen tegelijk door de parasitaire klasse wordt opgestreken niet meer het resultaat van een „normaal” gerealiseerde meerwaarde maar krijgt meer en meer het voorkomen van een directe of indirecte belasting, die de hele werkende bevolking aan de kleine laag van niet-werkenden heeft te betalen. In vele gevallen, doch geenszins altijd, verhoogt de heersende klasse deze rente door de overname van de leidende functies. In andere gevallen wordt dit aan de officieren van de techniek toevertrouwd, waarvan de betrouwbaarheid met voldoende hoge salarissen en met de meestal bedrieglijke hoop op sociale carrière wordt gekocht. In alle gevallen controleert de heersende klasse de productie, het verkeer en de distributie door zijn controleorganen in de vorm van raden van toezicht en commissies.

Door het overgeven van grote ondernemingen aan de staat, wegens hun tekort aan privaatkapitalistische rentabiliteit en hun kapitalistische onmisbaarheid, is de directe en niet meer indirecte bezetting van alle publieke functies van betekenis door de heer-

sende klasse en zijn organen in steeds groter mate uitgebreid. Het zijn geen individuele ondernemers, die de ministerzetel bereiken. Het zijn beproefde directeuren en technische leiders van grote concerns, die zoals b.v. in de laatste Nederlandse regering een belangrijk deel van de portefeuilles voor hun rekening nemen.

De staat als ondernemer, dat is de oude droom van het sociaal-democratie, die in al zijn schakeringen, het reformisme dan wel het stalinisme de overname van de productie door de overheid met de socialistische leiding van de productie door de producenten zelf verwacht. Het is de oude dwaling, die er toe heeft geleid, dat men nationalisering met socialisatie vereenzelvigt, terwijl de nationalisering waarlijk de hoogste, tot nu meest volmaakte vorm van de uitbuiting van productiemiddelen en arbeidskracht in het tijdperk van het monopoliekapitalisme is. Deze verwarring is een van de beslissende steeds wederkerende ideologische oorzaken van de veelvuldige nederlagen geweest, die de arbeidersklasse tijdens de laatste decennia heeft geleden. Deze verwarring is de grote kans van de heersende klasse, hij is de vrijbrief voor de door de staat geregelde en geforceerde concentratie van de gehele economische macht en de directe onverbloemde inzet van het staatsmechanisme voor de veiligheid van de heersende klasse.

Het is geen toeval dat de eerste Nederlandse regering in de vrede onder de leiding van een beweging tot stand kwam, die het „personalistisch socialisme” tot leidmotief heeft verheven. Personalistisch socialisme is de zinrijke benaming voor het werkelijke karakter van deze maatschappelijke opvatting. Socialisme betekent hier de onbeperkte, nog slechts spaarzaam „democratisch” gegarneerde centralisatie van alle autoriteit, de economische, de sociale, de culturele en de politieke autoriteit in de staatsmacht. Socialisme betekent hier de uitbuiting en de ellende een maatschappelijk karakter te geven, of zoals het zo treffend in het regeringsprogram was uitgedrukt „de verdeling van de armoede ten gunste van een personalistisch beginsel”, d.w.z. ten gunste van de veiligheid van het heersende stelsel, ten gunste van de veiligheid van de rente der bevoorrechte klasse.

Over de gehele wereld past de heersende klasse dit middel toe. De „New Deal” in de Verenigde Staten is niets anders dan dit „personalistisch socialisme”. Voor 'tzelfde vechten de conservatieven en de Labour Party in de verkiezingsstrijd van Groot-Brittannië, ook als de Tories zich een beetje conservatiever uitdrukken. Niets anders betekent de nationalisering van de sleutelindustrieën in de landen van de volksfrontregeringen zoals Frankrijk, België en Italië, ook al is daar de nationalisatie voorlopig nog als een soort straf voor collaboratie met de Duitsers bedoeld. Het sociaal-democratie is in zijn moderne gedaante

weer, evenals na 1918 het grote ontlastingsoffensief, dat de heersende klasse anoniem onder het collectieve vaandel van de staat tegen de dreigende stormloop van de sociale revolutie voert.

De klassenacties als strijd om de macht.

Zelfstandige strijd en vakstrijd.

De klassebewuste actie van de arbeidersklasse, die we in de vorige nummers van ons maandblad uiteen gezet hebben, treedt niet ineens in zuivere vorm naar voren. Want de strijd leeft in de arbeidershoofden nog voort in de vormen, zoals die in het verleden, in andere verhoudingen, werd gevoerd. Hoewel de parlementaire partijen in het verleden helemaal geen klassestrijd meer gevoerd hebben, ja grotendeels zelfs voorstanders van de samenwerking met de burgerlijke partijen geworden waren, zodat niemand meer kan verwachten, dat langs deze weg nog hulp kan komen, en ondanks het feit, dat in de vijf jaren nationaal-socialistische dictatuur overduidelijk is gebleken, dat de parlementaire partij geen strijdorganisatie is, toch zullen bij toekomstige verkiezingen weer grote massa's van arbeiders naar de stembus gaan, om op hun kandidaten te stemmen. Waarom? Verwachten ze van deze kant hulp in hun strijd?

De verkiezingen hebben echter nog de tijd. Blijkbaar tot de neo-fascistische opbouw van de maatschappij in kannen en kruiken is. Er zouden immers in een nieuw parlement toch nog wat pottekijkers kunnen zijn, hetgeen storend zou werken. Waar het op aan komt, dat is op het in werking stellen van al die centrale buro's, die als geheel het neo-fascistische staatsapparaat zullen uitmaken, dat gebeurt vóór de verkiezingen. Het nieuwe parlement kan dan plaats nemen op het schip van staat en meevaren, — het commando is in orde en de koers staat vast.

Het vraagstuk der democratie op politiek terrein is dus niet actueel. Daarentegen is de arbeidersstrijd, die zich in het bedrijfsleven afspeelt, bijzonder actueel. Hier zijn de geesten roerig, hier wordt in de hoofden der arbeiders een strijd gestreden, waarbij het verleden met het heden en de toekomst worstelt. En hier wordt ook beslist, of de arbeiders tot klassebewuste actie zullen komen, zoals wij die zien.

De strijd der arbeiders tegen de heersers in het bedrijfsleven werd in het verleden door de vakverenigingen geleid. We moeten er direct aan toe voegen, dat dit verleden al vrij ver-

terug ligt. Sinds de eerste wereldoorlog zette zich namelijk meer en meer de tendens door, dat de vakverenigingen alleen als bemiddelaar tussen de arbeiders en de ondernemers optraden en hierbij ten slotte geheel aan de kant van de ondernemers kwamen te staan. De vakverenigingen stelden zich evenals de SDAP openlijk op het standpunt van de samenwerking tussen kapitaal en arbeid, wat in feite alleen een samenwerking tussen de vakverenigingsleiders en de ondernemers was. De arbeiders, die de strijd wilden en ook moesten voeren, omdat ze anders in het pauperisme werden neergedrukt, waren op zichzelf aangewezen. In het bedrijf werd de strijd georganiseerd en onder de leiding van zelfgekozen comité's en vertrouwensmannen gevoerd. Tot 1940, in de oorlog en nu nog hebben we deze vorm van actie gezien. Het waren veelal versplinterde deelacties, maar die toch ook, — als de omstandigheden er naar waren —, tot grote, omvattende bewegingen uitgroeiden. De vakverenigingen noemden deze bewegingen „wilde stakingen", ongeoorloofde acties, omdat zij er tegen waren. Zelfs gedurende het werken van de nationaal-socialistische knoet werden deze stakingen ook doorgevoerd, hoewel het vuurpeleton en concentratiekamp het verbod uitdrukkelijk bekrachtigden.

Nu, na de bevrijding van het nationaal-socialistische juk, herleeft de samenwerking tussen de vakverenigingen en de ondernemersorganisaties in de „Stichting van de Arbeid". Deze heeft nu een officiële functie in het raam van de sociale politiek der nieuwe regering, die verklaard heeft, niet het kapitalisme, niet het nationaal-socialisme, niet het staatsocialisme doch het personalistisch socialisme na te streven.

Het is hier niet de plaats, dit personalistisch socialisme nader te belichten. Wel kunnen we er van overtuigd zijn, dat de zelfstandige arbeidersstrijd zich direct tegen de ordening van dit „socialisme" moet keren. Dit immers vormt de keten, waarin de arbeiders worden geklonken en die door de arbeiders moet worden gebroken, willen ze niet ten onder gaan. Daarom zal de regering en met haar de Stichting van de Arbeid, de arbeidersstrijd onderdrukken met alle middelen, die haar ten dienst staan. Vele arbeiders zijn zich hiervan bewust. Maar ondanks deze bedreiging herleeft de strijdwil der arbeiders in ongekende mate. De lucht is als 't ware geladen met strijdgeest.

Als we dit zeggen, hebben we niet zo zeer de vele stakingen op het oog, die nu overal plaats vinden. Deze richten zich immers op de 25% loonsverhoging, die door den Rijksbemiddelaar zijn toegestaan, en op de zuivering. We denken hier echter veel meer aan de grote vraagstukken van de klassenstrijd van de naaste toekomst. We hebben de koortsachtige voorbereiding van de aanstaande grote strijd op het oog, die iedereen voelt komen. We zien de pogingen der arbeiders, om zich voor deze strijd te orga-

niseren. De strijdwil openbaart zich op het ogenblik voornamelijk in de pogingen, een nieuwe strijdorganisatie op te bouwen, nu duidelijk geworden is, dat de oude organisaties aan de kant van den klassevijand staan. Overal waar arbeiders bijeenkomen, is men daarmee bezig, voornamelijk gedreven door de drang naar EENHEID; eenheid van alle arbeiders tegenover het kapitaal. Het spreekt ook vanzelf, dat deze eenheid gezocht wordt in het bedrijf, waar immers uit de strijd der laatste 20 jaren in aldoor herhaalde „wilde stakingen” gebleken is, dat men geen onderscheid naar vakgroepen kan maken als men met het kapitaal in strijd is. Willen de arbeiders strijden tegen de heersers in het bedrijfsleven, dan moeten ze één zijn. Geen afzonderlijke vakgroepen met eigen belangen, dat is een waarheid, die rotsvast in het bewustzijn der arbeiders is gegrift.

Strijdorganisatie op de grondslag van het bedrijf is de leuze, die de arbeiders op het ogenblik overal bezig houdt. Het is de weg naar de zelfstandige klasse-actie. Wat uit de ondervinding in de praktijk als waarheid in de hoofden is neergeslagen, wil nu tot daad worden en manifesteert zich in de vorm van nieuwe strijdorganisaties. Daarmee wordt een eerste stap vooruit gedaan naar klassebewuste actie en gebroken met de vormen van de arbeidersstrijd uit het verleden.

Toch wordt die stap niet voluit gedaan. Wel wil men eenheid op de grondslag van het bedrijf, maar meestal verschijnt dit onder de leuze „EENHEIDSVAKBEWEGING” (E.V.B.). Dat is een tegenspraak in zichzelf. Enerzijds eenheid in het bedrijf, die de afzonderlijke vakgroepen ontkent en anderzijds VAKbeweging, die de eenheid in afzonderlijke vakken met hun eigen belangen scheurt. Beide gedachtengangen leven in het bewustzijn der arbeiders. We mogen ons ook niet tevreden stellen met de verklaring, dat de actieve en revolutionaire arbeiders in het bedrijf (deze zijn immers de dragers van het klassebewustzijn van de arbeiders in het algemeen) de strijdorganisatie op de grondslag van het bedrijf willen, terwijl de C.P.-ers, of „Vrienden van „De Waarheid”, zoals ze tegenwoordig genoemd worden, er een vakbeweging van willen maken. Het is ten dele wel juist, maar het verklaart niet, dat bedoelde twee tegenstrijdige elementen in de hoofden der arbeiders aanwezig zijn. Hoe komt het, dat beide bij de arbeiders weerklank vinden?

De werkelijkheid van de omringende wereld van mensen, dingen, gebeurtenissen en maatschappelijke verhoudingen, dat is dus nog altijd de kapitalistische werkelijkheid, bepaalt het bewustzijn niet alleen in het dagelijkse leven, maar ook als de arbeiders in het bedrijfsleven in strijd staan tegenover het kapitaal. De arbeiders moeten strijden om elk stukje brood, om elk beetje recht als mens willen ze niet tot willoos werktuig in de greep van de

moderne uitbuitingsmachinerie van het moderne kapitaal worden. En zij kunnen dat alleen door de eenheid op de grondslag van het bedrijf. Dat is voor de bedrijfsarbeiders tot nieuwe waarheid geworden. Maar de arbeiders zijn loonarbeiders. Ze zijn in dienst bij de heersers van het bedrijfsleven. En zo lang hun strijd nog niet tot hun eigen zeggingschap over het bedrijfsleven gevoerd heeft, voeren ze de strijd om de voorwaarden, waaronder ze in dienst van het kapitaal moeten werken. Dat is om arbeidstijd, om loon, om rechten tegenover een overmaat van plichten, die het kapitaal hun wil opleggen. En deze voorwaarden moeten worden vastgelegd in overeenkomsten en contracten. Deze zijn het resultaat van elke actie. De acties der arbeiders zouden geen zin hebben, als ze niet tot dit resultaat leiden. Het onderhandelen met de ondernemers, het maken van overeenkomsten en het afsluiten van contracten was in het verleden de taak der vakverenigingen. En sinds deze geen strijdorganisaties meer waren, was het hun enige taak. Maar daaruit kwam voort, dat ze aan de kant van de ondernemers kwamen te staan en de klassenstrijd wilden uitbannen. Nu willen de arbeiders weer beide tegenstrijdige elementen met elkaar verbinden door het opbouwen van een nieuwe eenheidsvakbeweging. Dat is klassenstrijd en overeenkomsten met het kapitaal, beiden geleid door één organisatie. Ze zien nog niet in, dat het niet kan, evenmin als de grote massa der arbeiders ziet, dat het verder leven onder kapitalistische verhoudingen naar de zekere ondergang leidt.

HET NEO-FASCISME.

Het neo-fascisme, dat hier in Nederland de naam van „personalistisch socialisme” gekregen heeft, zal hun ook deze waarheid openbaren. Bij alles, wat in het bedrijfsleven gebeurt, wordt de staat tot het centrale punt, van waaruit de grote meerderheid van alle opdrachten voor de productie worden gegeven, van waaruit credieten worden verstrekt en grondstoffen worden toegewezen en van waaruit over het product wordt beschikt. De regering en haar buro's zijn baas. Ze zijn de vertegenwoordigers van het kapitaal. Bij elke actie der arbeiders hebben ze dus hiermee te doen. Hun eisen zijn gericht aan dit adres. En deze regering heeft er nu reeds geen twijfel over gelaten, dat ze de zelfstandige acties der arbeiders uit de wereld wil helpen. Dit gebeurt door ordening, door sociale wetten, door de „regelen van het spel”, zoals minister Schermerhorn het heeft uitgedrukt.

De staking van de havenarbeiders in Rotterdam laat duidelijk zien, hoe de nieuwe toestand zich gaat ontwikkelen. De staking brak los, doordat er door de N.B.S., die met vuurwapens con-

trôledienst deed, geschoten is, naast de grieven van te lage lonen, gebrek aan kleding en schoeisel. De wazige berichtgeving in de pers geeft geen duidelijk beeld van de staking, maar legt er vooral de nadruk op, dat de voedselvoorziening in gevaar komt. Koren op de molen van hen, die de acties der arbeiders bestrijden.

Maar hoe dan ook, de strijd werd gevoerd op de grondslag van het havenbedrijf en was een zelfstandige actie der arbeiders. De arbeiders besloten als geheel in de Eenheidsvakbond te treden, kozen hun leiding en deze maakte de eisen der arbeiders aan de ondernemers bekend. Hun werd gelast onmiddellijk aan het werk te gaan, maar de staking duurde voort. De volgende dag werd de stakingsleiding geroepen om te onderhandelen. 25 pct. loonverhoging werd toegestaan en inwilliging van de overige eisen werd naar mogelijkheid toegezegd. Maar toch duurde de staking voort. Op dit ogenblik greep minister Schermerhorn in door een radio-toespraak, die tot de hele bevolking gericht was. Hij greep niet rechtstreeks in de staking in, maar nam de staking tot aanleiding om duidelijk uiteen te zetten, hoe de regering de zelfstandige acties der arbeiders denkt baas te kunnen worden.

Daarbij gaat de regering natuurlijk uit van de feitelijke situatie. Deze is zo, dat het werk door de arbeiders onder leiding van de eigenaars der havenbedrijven wordt verricht, maar in opdracht van de regering. De toestand is dus zo, dat de verhouding tussen arbeiders en ondernemers hier niet direct de zaak der regering is. Schermerhorn verweet de ondernemers nu, dat zij hebben gewacht tot het conflict was uitgebroken. Ze hebben „aan het touw” naar zich toe getrokken, tot het brak, terwijl zij door overleg het conflict hadden moeten voorkomen. De arbeiders kregen te horen, dat zij zich aan „de regelen van het spel” moeten houden. Dat is eerst onderhandelen en pas als men niet tot overeenstemming komt, dan..... dan staken?? De minister heeft het laatste niet uitgesproken. Wel sprak hij over de staking als zowat het enige recht, dat de arbeiders hebben in pogingen tot verzet, maar een recht, dat alleen geldigheid heeft, als geen andere weg meer overblijft. Dat betekent dus, wanneer ook de andere zijde zich niet aan de regelen van het spel houdt. Uit een reeks andere uitingen van de regering blijkt nu, dat ze bezig is, „de regelen van het spel” uit te werken en er zelf ook voor te zorgen, dat er naar gehandeld wordt. Hierbij kan het geen kwaad, dat ook de ondernemers een veeg krijgen. Ook hun moet duidelijk gemaakt worden, dat ze in het gareel van het centrale gezag moeten lopen. Tegenover de arbeiders werd verklaard, dat men bereid was, de E.V.B. te erkennen, maar dan moet deze zitting nemen in de „Stichting van de Arbeid” en haar functie in de nieuwe ordening vervullen.

Men ziet, de regering is soepel in haar optreden. Tegenover de roerige arbeidersbevolking werd een tegemoetkoming aan de verlangens in uitzicht gesteld, die in werkelijkheid weliswaar niet verder reikt dan tot niets bindende beloften. De regering toonde daarmee haar goede wil tegenover de hele bevolking, waardoor de publieke opinie ten gunste van de regering en tegen de stakers gericht werd. Voor de regering inderdaad geen slechte zet.

De regering is van mening, dat de tegenstelling tussen kapitaal en arbeid uit de wereld geholpen kan worden door sociale wetten, door wettelijk vastgelegde rechten en plichten, die zowel voor de arbeiders als voor de ondernemers gelden en die onder toezicht van de regering of van door haar gesanctioneerde instellingen zoals bijv. de „Stichting van de Arbeid” staan. En als er dan toch conflicten ontstaan, moeten de regelen van het spel gevolgd worden. Dat is: eerst onderhandelen en dan? Neen, niet staken. Een recht om te staken zouden de arbeiders volgens deze mening alleen kunnen hebben, als de ondernemers te hard „aan het touw trekken”. Maar wie kan van een personalistisch-socialistische regering verwachten, dat ze zo iets toelaat, of zelfs mee helpt trekken, als zij haar ordening van het bedrijfsleven heeft gevestigd? Stakingen en zelfstandige acties der arbeiders horen in dit socialisme niet thuis. En als ze toch uitbreken, kunnen de arbeiders er zich niet op beroepen, dat dit hun erkende recht is. Ze zullen dit recht moeten nemen en zorgen, dat ze over de macht beschikken het te doen.

Maar daarvoor moet in de eerste plaats worden begrepen, dat een strijdorganisatie niet tegelijk de functie van een vakbeweging overnemen kan. De strijdorganisatie op de grondslag der bedrijven moet worden losgemaakt van de vakcentrale. De vakcentrale is de ketting, waarmee de organisatie van de bedrijfsarbeiders aan het ordeningsapparaat wordt vastgeklonken. Iedere band met een vakcentrale moet worden gebroken. De bedrijfspersonelen hebben zich zelfstandig te organiseren in onderlinge verbondenheid. Organiseren voor de strijd en niet voor het overleg.

Ook dit inzicht zal in de komende strijd bij de arbeiders tot nieuwe waarheid worden. Wel kunnen de vakcentralen zich naar „de regelen van het spel” gedragen. En ook de tot vakcentrale uitgegroeide E.V.B. kan zitting nemen in de „Stichting van de Arbeid”, als haar een plaats wordt ingeruimd, die overeen komt met de invloed, die ze op de arbeiders heeft. Dat wil zeggen, dat het dan ook haar taak wordt de sociale vrede te bevorderen. Voor de arbeiders wordt deze toestand echter niet houdbaar, want „de regelen van het spel” eisen, dat ze zich moeten neerleggen bij beslissingen, waarop ze geen invloed hebben. Het zijn de beslissingen van de „Stichting van de

Arbeid" of van soortgelijke publiekrechtelijke lichamen, die de vrede tussen kapitaal en arbeid moeten waarborgen.

Hierin ligt de grote leugen. Vrede tussen kapitaal en arbeid is onmogelijk. Tussen deze twee elementen van onze hedendaagse maatschappij is alleen vrede mogelijk, als de arbeiders voldoen aan de eisen van het kapitaal. Het kapitaal vraagt winst. Anders draait de molen van de kapitalistische productie niet.

Strijd om macht.

Feitelijk is dit te zwak uitgedrukt. Het doet denken aan de tijd, toen de enkele ondernemingen winst maakten, om MEER waren, MEER productiemiddelen ter beschikking te hebben, om hun productie uit te breiden. Uit te breiden in een wereld, waar daartoe nog ruimte was. Maar deze tijd hebben we reeds lang achter de rug. Het kapitaal vraagt méér dan winst. Het eist macht. De beheersing, eerst van onderdelen van de kapitalistische productie, van de markt en van het verbruik, later van hele industrieën, grondstofgebieden, van continenten en van verkeerswegen, werd tot het meest wezenlijke bestanddeel van de kapitalistische politiek. Sinds de eerste wereldoorlog is de strijd om deze dingen in groot formaat ontbrand. De tweede wereldoorlog is op het Oostelijk Halfrond nog in volle gang. Hij heeft nu reeds een groot deel van de wereld verwoest. En reeds weer worden de krachten verzameld voor een nieuwe botsing.

Ook de heersende klasse van Nederland is in deze strijd gewikkeld. Ze wil er volgens de verklaring van de nieuwe regering een actieve rol in spelen. Daarvoor is macht nodig. Macht over de productie, om deze als wapen in de strijd te kunnen werpen. Maar ook macht over de mensen. Want dezen moeten de machtstrijd voor het kapitaal uitvechten. In de eigenlijke oorlog zijn het hele bevolkingen, wier huizen en hofsteden in puin worden gelegd, terwijl nu in de vóór-oorlogstoestand de mensen zelf reeds de slachtoffers zijn van deze machtstrijd van het kapitaal. Alles wat uit de handen van de werkende bevolking komt, elk stuk werk, dat verricht wordt, vormt een onderdeel van het ontzaglijke wapen, dat de heersende klasse in de strijd werpt, in de onderlinge strijd om macht.

En er is haast bij. De machtspositie van het Nederlandse kapitaal is tegenover de andere kapitalistische machten zwak, omdat de productie ter neer ligt. Ze moet worden hersteld, weer opgebouwd en zo snel mogelijk. Daarom moet er lang en hard gewerkt worden en zo weinig mogelijk verbruikt. Het is de leuze, die we dagelijks meer en krachtiger te horen krijgen.

Zich hierbij neerleggen, vrede sluiten met een ordening, die dat eist, betekent niet alleen de geestelijke onderworpenheid aan de machtswil der heersende klasse, maar ook de fysieke ondermijning van het lichaam. Het betekent het pauperisme voor de arbeidende bevolking. Daarom kunnen de arbeiders zich niet aan „de regelen van het spel" houden.

De arbeiders moeten dus strijden. En ze zullen het moeten doen in zelfstandige acties, geleid door organisaties op de grondslag van het bedrijf, organisaties, waar ze zelf de baas over blijven. En als dan geconfedereerd moet worden, dan zal dit moeten geschieden onder invloed van de arbeiders en als overeenkomsten moeten worden aangegaan dan zullen de arbeiders die zelf moeten aangaan. Maar daarbij zal niet de sociale vrede, maar de machtsverhouding in de strijd uitgangspunt zijn.

Doel van de strijd.

Maar strijden, waarvoor? Waartegen? Voor loonsverhogingen, terwijl toch iedereen weet, dat elke loonverhoging direct ongedaan gemaakt kan worden, door vanuit de centrale prijzenburo's de prijzen der levensmiddelenpakketten te verhogen? Voor loonsverhoging? Het is inderdaad meer dan nodig. De lonen zijn zó laag, dat ze niet voldoende zijn, om de beschikbaar gestelde levensmiddelen te kopen, zodat er zelfs geldbonnen zijn aangewezen, om inkopen te kunnen doen. Wat is hier eenvoudiger, dan bij een doorgevoerde loonverhoging de geldbonnen in te trekken, zodat de hele loonverhoging een wassen neus is?

Strijd voor loonverhoging is wel is waar onvermijdelijk. Maar toch gaat het daar nu feitelijk niet meer om. Het hele complex van de voorziening in de levensbehoeften is in het geding. Dit hele complex is nu reeds voor een groot deel en het komt met de dag vollediger, in handen van staatsinstellingen: voedselvoorziening, prijsbeheersing, woningburo's, buro's voor toewijzing van dit en dat. Bewegingen in enkele bedrijven zullen hierop weinig invloed oefenen. Alleen al-omvattende massabewegingen kunnen de regering, als zaakwaarnemer van de bezittende klasse, dwingen gehoor te geven aan de eisen der arbeiders. Daarom zullen er in de komende tijd zulke bewegingen moeten komen, wil de arbeidersklasse met succes haar strijd voeren. Deze massabewegingen zijn echter niet meer te vergelijken met bewegingen uit het verleden. Strijd om loon- en arbeidsverhoudingen in enkele bedrijven, ja, zelfs in hele industrieën, zijn maar van ondergeschikte betekenis. Vak- en groepsbelangen verzinken in het niet tegenover de ene grote vraag, hoe de staat ons dagelijks leven bepaalt, hoe hij ons de rantsoenen toewijst en welke plichten hij ons oplegt. De strijd om

het dagelijks brood is onmiddellijk en direct een strijd tegen de maatregelen van de staatsinstellingen geworden. Of, wat hetzelfde is: een strijd voor verandering van deze maatregelen. Het is wezenlijk een strijd om de macht.

De voorstellingen van de strijd om de macht, zoals zij in het verleden in de arbeidersklasse leefden, komen er nu heel anders uit te zien. De arbeidersmassa's marcheren niet op naar de stembus, zoals de sociaal-democraten het zich voorstelden, om op de grondslag van de burgerlijke democratie door meerderheid van stemmen de politieke macht, dat is hier het staatsbestuur, te veroveren. Dit is een illusie gebleken en zou zelfs, als het lukte, nog geen verandering in de maatschappelijke verhoudingen tot gevolg hebben. Ook de gewapende opstand van de arbeiders en soldaten, die de burgerlijke regering omverwierp, de bourgeoisie en de landheren onteigende, zoals in Rusland, heeft de arbeidersklasse niet uit de loonslavernij bevrijd. Want de maatschappelijke productie kwam uiteindelijk in handen van de staat; de staatsburokratie beheerst het land en de arbeiders zijn loonslaven in dienst van de staat.

De strijd om de macht is voor de arbeidende bevolking in de modern kapitalistische landen van heel andere aard. Hij draagt het karakter van een strijd om de beheersing van elk onderdeel der maatschappelijke productie en distributie door de in zelfstandige organisaties verenigde bedrijfsarbeiders. Dit is het doel; de slotfase van deze strijd. Hij begint met de zelfstandige organisatie der arbeiders op de grondslag der bedrijven, die door verbonden massale acties druk uitoefenen op de bewindvoerders van de centraal geleide kapitalistische maatschappij, om aan de eisen der arbeiders tegemoet te komen. Deze eisen zullen eerst gaan om de verzekering van een dragelijk leven, om menswaardige arbeidsverhoudingen, om voldoende voedsel, kleding, woning enz. Het wordt afgedwongen van hem die er de uiteindelijke beschikking over heeft: de staat. Al heel gauw zal daar de eis van controle op het bedrijfsleven bij komen, zowel als de eis van controle op het zakelijk doen van de verschillende centrale buro's. Niet een controle door weer **andere instanties**, maar controle in het openbaar. Dat zal nodig zijn, omdat anders een dragelijk leven niet verzekerd is. Een controle, die er op uit loopt, dat daarmee afgedwongen wordt, voor de behoeften van de mensen te werken, tast de beschikkingsmacht van het kapitaal aan. Daarom zal dit er met alle middelen tegen strijden.

Om deze controle zal daarom de machtsstrijd ontbranden. En hij kan alleen eindigen met de overname van de beschikking over het bedrijfsleven dóór de zelfstandige arbeidersorganisaties in de bedrijven, door het uitoefenen van de beschikkingsmacht

over het héle maatschappelijke leven door de **gedelegeerden** dezer organisaties, dat is door de arbeidersraden.

Deze strijd om de macht is een proces, dat misschien van lange duur zal zijn. Daar komt het nu niet in de eerste plaats op aan. Maar hij gaat beginnen. Onmiddellijk noodzakelijk is, dat de aanstaande massabewegingen direct op de controle van het bedrijfsleven en ten slotte op de beheersing van het openbare leven gericht zijn, wil de brede massa der bevolking niet in en met het kapitalisme ten onder gaan.

Dat is de taak, waar wij voor staan. En hiervoor is veel meer nodig, dan de ervaringen uit de arbeidersstrijd van het verleden. Vóór alles moet er een veel diepere en hechtere eenheid van de arbeidersklasse komen, dan in het verleden het geval was. Deze eenheid zal groeien in de komende grote strijd, eenvoudig, omdat de  ne grote, voor allen gemeenschappelijke taak, dit vereist. Maar deze eenheid zal voorlopig voornamelijk groeien in het bewustzijn, niet duidelijk naar buiten zichtbaar. Alleen in grote massabewegingen springt zij van tijd tot tijd naar buiten. In deze tijd is alleen de communistische partij, waarvan wij als Spartacusbond hopen het begin te zijn, de vertolker van wat als klassebewustzijn en nieuwe, hechte eenheid in de arbeiders leeft. In de communistische partij moeten alle revolutionaire arbeiders met vaste karakters en helder verstand verenigd worden. Ze moeten bereid zijn, alles te geven voor de ene, grote, centrale taak, waarvan het welslagen van de proletarische revolutie afhangt: het propageren, het openlijk uitdragen van de beginselen van de klassenstrijd der arbeiders, zoals hij nu moet worden gevoerd. Zij moeten de mond zijn, die openlijk, geheel klaar en bewust, uitspreekt, wat de massa der arbeiders langzaam aan voelt en denkt en alleen in grote bewegingen van tijd tot tijd, onvolledig, bij stukken en brokken, tot uiting brengt. De communistische partij zal pas groeien in de komende grote bewegingen der arbeidersmassa's. Met de bewegingen groeit ook zij. Met de ontzaglijke taak der arbeiders groeit ook h ar taak: de zichtbare uitdrukking van het nieuwe communistische klassebewustzijn der arbeiders te zijn.

Een kritiek op het Personalistisch Socialisme

Naar nieuwe vormen van democratie.

Er is voor de komende tijd een zoeken naar nieuwe vormen van democratie. Dat zal een heel moeilijk terrein blijken te zijn, waar aan alle kanten gedokterd en gekwakzalverd zal worden.

Voor een gewoon, normaal, logisch verstand, zijn de oplossingen wel is waar helemaal niet moeilijk, maar met gezond verstand brengt men het in het maatschappelijk leven nu eenmaal niet ver. Hier gaat het niet om een rationele inrichting van een samenleving, maar om de verdeling van macht. Het gaat niet om zo spoedig mogelijk in de behoeften van de bevolking te voorzien, maar het gaat om de centen. Het gaat er om, of de rentetrekkingen aan hun geld komen, of de aandeelhouders hun dividenden krijgen, of de landheren hun pacht krijgen uitbetaald. Op deze grondslag moet de samenleving nieuw worden opgebouwd. Daarom gaat het niet om het beheer van het maatschappelijk productie-apparaat door hen, die er mee moeten werken, ook niet om een verdeling van het product onder hen, die het voortbrengen, maar het gaat om het handhaven van de macht van hen, die hun rijkdommen uit de arbeid van anderen trekken.

Ondertussen is dit nobele streven niet zo gemakkelijk in vervulling te brengen, omdat het in de huidige omstandigheden alleen mogelijk is, wanneer de arbeidende bevolking op een zo laag mogelijk levenspeil gehouden wordt. Ontzaglijk veel moet worden opgebouwd. En dat opbouwen kan alleen gevoed worden, uit wat de arbeidende bevolking minder verbruikt, dan ze voortbrengt. De werkende bevolking moet veel meer voortbrengen, dan ze verbruikt. Wat méér voortgebracht dan verbruikt wordt, steekt de bezittende klasse als nieuw kapitaal in de opbouw. Daarom voltrekt de opbouw zich des te sneller, naarmate de arbeidende bevolking minder verbruikt. Dat is: naarmate de arbeidstijd langer is, de arbeidsintensiteit hoger en de lonen lager zijn, verloopt de opbouw sneller. Het spreekt vanzelf, dat dit zijn weerspiegeling moet vinden in de opbouwplannen zelf. Men kan natuurlijk de productie van de verbruiksgoederen, die voor de consumptie van de werkende bevolking zijn bedoeld, niet in het wilde weg uitbouwen en opbouwen. Deze productie mag niet méér worden uitgebouwd, dan door de arbeidslonen kan worden opgenomen.

Hieruit blijkt al direct, dat het van het grootste belang is, wie eigenlijk de richting van de nieuwe opbouw bepaalt. De belangen van de kapitalisten en van de arbeidende bevolking lopen hier helemaal niet evenwijdig, al lijkt dat zo op het eerste gezicht wel zo te zijn. Zoals voor de bezittende klasse in Duitsland de leuze gold van: Liever kanonnen dan boter, zo schijnt nu als leuze voor de bezittende klasse te komen: Liever eerst een groot leger, een sterke politiemacht, centrale machtsinstellingen, flinke scheepswerven, havens, een goed functionerend transportbedrijf, dan textielgoederen of schoenen voor de bevolking. De bezittende klasse gaat in de eerste plaats haar rijkdommen herstellen en vernieuwen. Daarom moet het con-

sumptievermogen van de werkende bevolking zo laag mogelijk gehouden worden.

De minister van Financiën heeft er dan ook al op gewezen, dat we **hard moeten werken en sober leven**. Natuurlijk vindt niemand dat een prettig vooruitzicht en het is zeker van belang, dat de arbeiders warm worden gemaakt voor het nastreven van een of ander nobel doel, dat deze soberheid rechtvaardigt. Of dat nobele doel oprecht gemeend is, of dat het slechts uiterlijk vlagvertoon is, doet niet ter zake. Als het maar het harde werken bij sober leven tot gevolg heeft. Daarom staan we hier voor een terrein, waar naast veel werkelijk gemeend idealisme een stinkende bron van bedrog ligt. Zoals er onder de socialisten veel broodsocialisten zijn naast werkelijk door idealisme bezielde strijders, zoals we onder de gelovigen veel gehuicheld Christendom vinden naast oprechte overgave aan diepste overtuiging, zo vinden we op het nu vrijkomende terrein van de bedrijfsdemocratie werkelijke hervormingszin naast doodgewoon volksbedrog, om de arbeidende bevolking gewillig het harde werken en het sober leven te doen ondergaan.

We richten ons echter niet naar de bedriegers of de kooplieden in beginselen, maar naar de oprecht zoekenden en strevendenden. Die zijn er bij honderdduizenden, bij miljoenen. Zij allen zijn er van overtuigd, dat de maatschappij niet zozeer hersteld, maar veel meer vernieuwd moet worden. En een van de kernpunten daarbij is, dat er middelen gevonden moeten worden, om de hele samenleving onder het beheer, of minstens onder de invloed van de werkende bevolking in al haar sociale lagen te brengen.

Dit is een vraagstuk van de eerste rang. Iedereen weet wel, dat de tegenwoordige vormen van de democratie in de nu komende verhoudingen onwerkzaam worden. De staat gaat zich in alle poriën van het leven nestelen en vanuit weinige centrale punten wordt het leven georganiseerd en beheerst. Daarmee valt de gang van het maatschappelijk leven feitelijk buiten de invloed en de contrôle van de werkende bevolking. De democratie, dat is de invloed van de bevolking op haar eigen levenslot, neemt af, naarmate het maatschappelijk leven in minder handen van eenheidsorganisaties en van regeringsburo's wordt gelegd.

Zodoende zien we allerwege pogingen, om tot nieuwe vormen van democratisch beheer door de bevolking te komen, ze mogen dan oprecht gemeend, of als camouflage bedoeld zijn. **Het zijn de pogingen om de dictatoriale strekkingen van de huidige maatschappelijke ontwikkeling in hun uitwerking te matigen.** Tot deze pogingen behoort o.a. de „Stichting van de Arbeid”, hiertoe behoort het aangekondigde Kon. Besl. inzake de bedrijfs-

vertegenwoordigers en hiertoe behoort eveneens de economisch-politieke doelstelling van de Ned. Volks Beweging (NVB). Omdat deze beweging in haar doelstelling inzake de bedrijfsdemocratie schijnbaar het verste gaat, willen we haar nader bespreken.

Het personalistisch socialisme.

Deze bespreking willen we houden aan de hand van een artikel van den heer Haveman in „Je Maintiendrai” van 9 Juni, waar hij de „Sociale politiek” onder het mes neemt. Uit zijn verhandeling halen we de meest kernachtige dingen op de voorgrond. Hier zijn ze:

In het bedrijfsleven werd tot nu toe het arbeidsdoel verdrongen door de dienstbaarheid van den loonarbeider aan het kapitaal. Dit zal radicaal veranderen.

Verrijking van enkelen ten koste van velen moet voorkomen worden.

Levenszekerheid van allen door een rechtvaardige verdeling van de werkgelegenheid en van het volksinkomen uit de gemeenschappelijke arbeid.

De hernieuwing van ons volksleven in gezonde en eerlijke arbeidsverhoudingen.

Zelfwerkzaamheid der maatschappelijke groepen (o.a. van de bedrijfsgemeenschappen) door de noodzakelijke maatregelen en hervormingen zoveel mogelijk zelf te bepalen.

De bedrijfsdemocratie is in wezen een onaantastbaar verantwoordelijkheidsbeginsel. Het ontnemen van de verantwoordelijkheid over het gebruik van zijn arbeid, ontnemt den mens zijn waardigheid en declassert de groep.

Loyale samenwerking van arbeiders en ondernemers, gemeenschappelijk gedragen verantwoordelijkheid in alle opzichten is noodzakelijk.

Wie nog een naieveling is in het politieke Jeruzalem, kan dit program zonder meer onderschrijven. Het is een program, waar nauwelijks iemand iets tegen kan hebben, zodat er voor iedereen een plaatsje in de NVB moet zijn. En hoewel wij menen, niet tot die naievelingen te behoren, zijn verschillende punten ook ons uit het hart gegrepen, **indien we alleen op de klank der woorden zouden letten**, zonder dieper op hun betekenis in te gaan. Wij gaan daar echter wél dieper op in en we vrezen, dat een diepe afgrond ons dan van de NVB scheidt.

Bedrijfsdemocratie en medezeggenschap.

Als we spreken over de democratisering van de maatschappij, dan moeten we het vraagstuk in z'n volle omvang ter discussie stellen en zoveel mogelijk nauwkeurig aangeven, wat we eigenlijk met onze woorden bedoelen. Onze eerste kritiek op de beschouwingen van den heer Haveman is dan ook, dat we bedrijfsdemocratie en medezeggenschap voor zeer verschillende zaken houden, terwijl het voor den heer Haveman hetzelfde is. Medezeggenschap drukt uit, dat de zeggingschap over de bedrijfsaangelegenheden eigenlijk bij de ondernemers berust, of bij de regeringsvertegenwoordigers en dat de arbeiders of misschien de vakverenigingen **ook mogen meepraten**. En dit bedoelt het personalistische socialisme van de NVB dan ook. Bedrijfsdemocratie heeft voor ons echter een heel andere inhoud. Voor ons gaat het om de werkelijke democratisering van de maatschappij, dat is, dat we ons er op richten, dat de hele arbeidende bevolking in al haar sociale lagen de werkelijke beheerder van eigen leven en eigen lot wordt. Om het duidelijk te zeggen: De werkende massa's mogen niet ook meepraten, maar zij moeten spreken en handelen en beslissen. En misschien beslissen zij dan nog, wie ook mee mogen praten. Voor de toekomst gaat het er om, middelen en wegen te vinden, dat de werkende bevolking inderdaad de gang van de maatschappij in haar hand heeft en deze controleert. Als dat doel onverbiddeijk voor ogen staat, zullen we de middelen wel vinden. Bedrijfsdemocratie betekent daarom voor ons veel meer dan medezeggenschap. Het wil zeggen, dat het bedrijfsperoneel in zijn geheel over alle bedrijfsaangelegenheden beslist. De directeur mag ook meepraten, omdat hij ook in het bedrijf werkt, maar hij heeft ook slechts één stem, net als ieder ander. We willen van de bedrijven werkelijke **werkgemeenschappen** maken, waarbij de bedrijfspersonelen werkelijk ook met de verantwoording voor de gang van zaken zijn belast. Bij de z.g. medezeggenschap berust de beslissende macht ten slotte nooit bij de bedrijfspersonelen en kunnen ze dus ook niet de verantwoording voor de gang van zaken dragen. Naar onze mening mogen ze onder medezeggenschap **nooit enige verantwoording aanvaarden**.

Waarschijnlijk zullen de personalistische socialisten, zoals de heer De Quay en de heer Haveman schouderophalend verklaren, dat dit praktisch een volkomen onmogelijk standpunt is voor de tegenwoordige tijd. Een kwestie van smaak, mijne heren. Het gaat op het ogenblik niet om praktische dingen, maar om een leidend richtsnoer voor ons toekomstig handelen. Wij moeten voor ons zelf, als arbeidende bevolking, eerst eens goed afbakenen, waar de reis ten slotte heen moet. Hebben

we dat klaar voor ogen, dan zullen we eens zien, hoe ver we het brengen. Maar dat de personalistische medezeggingschap voor ons geen oplossing brengt, dat is wel zeker. Bij het volgende punt, dat we ter sprake brengen, blijkt dat nog veel duidelijker.

Geen verrijking?

Dat punt is: **Verrijking van enkelen ten koste van velen moet voorkomen worden.** Wat bedoelt de heer Haveman hiermee? Het is voor de huidige maatschappij wel een zeer wonderlijk punt, zodat een nadere uitleg hier toch zeker niet overbodig zou zijn. Maar we lezen er verder niets over. Eigenlijk wel wat raar. Bedoelt de heer Haveman, dat de ondernemers niet ten koste van de te werk gestelde arbeiders mogen leven? Waarschijnlijk niet, want nergens lezen we, dat het personalistische socialisme tegen de uitkering van dividenden is, hoewel het hier toch gaat om lieden, die zich verrijken ten koste van de arbeidende bevolking. Als eerste grondwaarheid van de arbeidende bevolking moet in onze hoofden worden ingehamerd, dat alles, wat leeft van renten en dividenden, leeft ten koste van de werkende bevolking. Dat het is een verrijking van enkelen ten koste van velen. Zo begrijpen wij dat. En als de NVB dat zo niet bedoelt, dan moet ze aangeven, hoe ze dat wèl bedoelt, hoe ze het onderhouden van een parasitaire laag in de maatschappij in overeenstemming kan brengen met haar verlokende formule. Voorlopig beschouwen we het afwijzen van de verrijking van enkelen echter als plat bedrog.

Contrôle.

Dan is er nog een ander punt, waarover we graag een nadere toelichting zouden horen. Dat is de **rechtvaardige verdeling van het volksinkomen uit de gemeenschappelijke arbeid.** Daar zijn wij ook voor. Maar wij zijn praktische mensen en oefenen de contrôle graag aan de bron. De NVB zal ons toch zeker niet kwalijk nemen, als wij een klein tikje wantrouwend staan tegenover de bezittende klasse in het algemeen en de bedrijfsdirecties in het bijzonder. Wij achten niet alleen een rechtvaardige verdeling van het volksinkomen noodzakelijk, maar tegelijk ook de contrôle er op. Het is, zoals het lid van de NVB Frans Goedhart reeds op 4 Juni in het Parool schreef:

„Ieder, hoe hoog zijn functie ook is, moet ter verantwoording geroepen kunnen worden. Dat is een der grondbeginselen der democratische staatsorde, die daarmee in scherpe tegenstelling staat tot de fascistische staatsgedachte.”

De verantwoordelijkheid van het bedrijfspersoneel voor de gang van zaken maakt een dergelijke contrôle door het personeel trouwens vanzelf al nodig. Bij de nieuwe opbouw geldt immers, dat de bedrijven er niet zijn ten gerieve of ter verrijking van enkele ondernemers of aandeelhouders, maar dat het feitelijke gemeenschapsorganen zijn, die door bedrijfsgemeenschappen beheerd moeten worden? Daarmee is het een vanzelfsprekendheid geworden, dat alle bedrijven verantwoording afleggen over hun doen en laten, zowel op het gebied van de productie, als op dat van het financiële beleid. In een geordende samenleving, waar werkelijk een publieke contrôle is, behoren alle bedrijven dus **een openbare boekhouding te voeren**, als verantwoording tegenover de gemeenschap. Het publiek moet weten, waar de boter blijft en ook of er wel voldoende boter komt. De NVB is nu voor een rechtvaardige verdeling van het volksinkomen uit de gemeenschappelijke arbeid. Uitstekend. Daaruit volgt, dat **het bedrijfspersoneel alle inlichtingen uit de bedrijfsboeken moet hebben, die slechts verlangd worden.** Wij zijn als werkende bevolking daar zeer belangstellend naar. Wij willen wel graag weten, hoeveel de arbeiders gemiddeld verdienen, de ambtenaren, de technici; we weten graag, hoeveel de directeuren uit het bedrijf halen, hoeveel de aandeelhouders krijgen; niet alleen in percenten, maar in totaal, om te zien, of we wel met een rechtvaardige verdeling van het volksinkomen te maken hebben, zoals wij dat begrijpen. We willen ook weten, hoeveel er betaald is aan renten op credieten of andere vormen van parasitair inkomen.

De NVB ziet hieruit, dat er aan zo'n onschuldige eis van een rechtvaardige verdeling van het volksinkomen nog wel zo een en ander vastzit. Wist de NVB dat niet? Niet dat het doorvoeren van zulk een eis, de hele maatschappij zou omwentelen. Och neen, we zouden dan alleen nog maar zien, waar de boter blijft. Maar zeker zouden er dan wel eens maatregelen kunnen volgen, die tot een andere boterverdeling zouden leiden.

We vrezen, dat de NVB haar „rechtvaardige verdeling” niet langer op prijs stelt, als daar een contrôle op de bedrijfshuishouding aan vastzit **door openbare boekhouding als verantwoording tegenover bedrijfspersoneel en samenleving.** Welnu, dan nemen wij deze eis over, om haar meteen met de publieke contrôle te verbinden.

In het program van de NVB zitten trouwens nog wel meer dingen, die aandoenlijk mooi zijn..... in woorden, maar die geen wezenlijke inhoud hebben. Tenminste wanneer geen nadere omschrijving gegeven wordt. Dit geldt voor „Vrijheid van verenigen en vergaderen, vrijheid tot het vormen van een eigen wil en het recht van vrije meningsuiting worden hersteld”.

Het verzekeren van onze democratische rechten.

Misschien is het nog nooit tot de heren doctoren en professoren, die de dragende krachten van de NVB zijn, doorgedrongen, dat het recht van vrije meningsuiting voor de werkende bevolking niet „hersteld” behoeft te worden. Want deze heeft dat recht nog nooit gekend! Er bestond het recht schriftelijk gedachten in kranten en tijdschriften uit te dragen en ze mondeling in vergaderingen toe te lichten. Zeker! En het spreekt vanzelf dat zeker wel iedereen verheugd zal zijn, indien dat recht weer wordt hersteld. Maar toch kan men niet spreken van „herstel van het recht van vrije meningsuiting”. Want dit recht was steeds zeer beperkt. Nog afgezien van het feit, dat dit recht voor het grootste deel toeviel aan de intellectuele beroepen en dat de arbeidersklasse zelf, door het haar zo mager toebedeelde onderwijs en haar economische positie (denk eens aan de financiële zorgen van vele arbeidersorganisaties), aan de uitoefening van dit recht slechts in zeer geringe mate toekwam, in de regel in de vorm van als massa te mogen luisteren.

Nog afgezien daarvan, want de arbeidende bevolking leeft feitelijk in de bedrijven en werkplaatsen en zou het recht van vrije meningsuiting voor haar enige reële zin hebben, dan zou het hier in het bedrijf moeten zijn. **In de bedrijven heeft de werkende bevolking echter helemaal geen recht van vrije meningsuiting.** Hier is het angstvallig om je heen zien, of de baas niet hoort, als je „kankert”. Hier heb je alleen te gehoorzamen **uit vrees voor ontslag.** Dat is voor een hongerkuit of een plaatsje in een werkkamp. Het recht van kritiek heeft voor de werkende bevolking niet in de eerste plaats de zin van het spreken op vergaderingen of het hanteren van de pen. Het is voor haar in de eerste plaats **het recht van kritiek op bazen, chefs en directie.** De werkende bevolking moet ongestraft haar mening tegenover de heren kunnen zeggen. Kan ze dat niet, en zo is de werkelijke toestand, dan **BESTAAT HET RECHT VAN VRIJE MENINGSUITING VOOR HAAR NIET.**

Voor de werkende bevolking komt het er daarom in de komende tijd op aan, zich werkelijk het recht van vrije meningsuiting te verzekeren. Dit recht moet voor haar een levende inhoud krijgen. En daarom moet daartoe een nieuwe vorm van democratie ontstaan, om het recht praktisch te kunnen uitoefenen. Deze nieuwe vorm is, dat de bedrijfspersonelen de controle over het ontslaan van personeel aan zich moeten trekken. Zo wordt het bedrijfspersoneel tot nieuw democratisch orgaan. Zonder toestemming van het bedrijfspersoneel mag

geen directie iemand ontslaan. Als de werkende bevolking zich langs deze weg enige rechtszekerheid betreffende de vrije meningsuiting heeft verschaft, kan ongestoord de kritiek op de bedrijfsverhoudingen worden ingezet en kunnen ook de „superieuren” ter verantwoording geroepen worden en eventueel voor ontslag worden voorgedragen door het bedrijfspersoneel. **Dan pas kan gepraat worden over verantwoordelijkheid.** Eerder is het naar onze mening niet eens voor discussie vatbaar. Verantwoordelijkheid aanvaarden, waar geen werkelijke waarborg voor vrije meningsuiting is, is onverantwoordelijk.

De uitoefening van de vrije meningsuiting **in de bedrijven** sluit daarmee nog heel wat meer in. Het wil tegelijk zeggen, dat de werkende bevolking, het bedrijf of werkplaats zoveel als haar „huis” beschouwt en dat het bedrijfspersoneel hier regelmatig vergadert, om alle aangelegenheden te bespreken. Het is de mooiste eenheid, die denkbaar is, waarbij z.g. „eenheidsorganisaties” van dit of van dat kinderachtig aandoen. In de bedrijven zijn de mensen immers bijeen en kunnen ze immers als handelende eenheid optreden? En als de afgevaardigden van verschillende bedrijven districtsgewijze, plaatselijk, landelijk, zelfs internationaal, bijeenkomen in arbeidersraden, wat moeten ze dan nog met „eenheidsvakorganisaties” doen?

Overzicht.

Zo zien we, dat het mooie program van de NVB nogal wat haken en ogen kan bieden. Het hangt er maar vanaf, hoe je het leest. En we vrezen, dat wij het iets anders lezen, dan de heren van de NVB. Wij verstaan onder de afschaffing van de dienstbaarheid aan het kapitaal in de eerste plaats de „zelfbeschikking” van de arbeidende bevolking door de nieuwe vormen van de arbeidersdemocratie der bedrijfspersonelen en arbeidersraden. Het voorkomen van de verrijking van enkelen ten koste van velen, betekent voor ons, dat we alle uitkeringen aan renten en dividenden als principieel onzedelijk beschouwen en hen, die het opstrijken als a-sociale lieden. Wij menen, dat de maatschappelijke productie inderdaad een maatschappelijke aangelegenheid is en ze dus onder maatschappelijk controle moet vallen. Openbare boekhouding in alle opzichten is daarom een sociale eis. Het is de verantwoording over het beheer aan de gemeenschap. En dan geen controle van de ene commissie door de andere commissie, maar volkomen publiek, toegankelijk voor iedereen. In de eerste plaats voor de bedrijfspersonelen zelf, aan wie men de verantwoordelijkheid voor het arbeidsproces wil opdragen. Dan komt nog de invoering van het recht van vrije meningsuiting in de bedrijven, wat een praktische

vorm moet vinden in de contrôle op het ontslaan van personeel door de arbeiders zelf.

Het is wel zeker, dat de NVB dit alles zó niet bedoelt. De mooie programpunten zijn naar onze mening zinledige woorden. Er steekt geen wezenlijke inhoud achter. We houden er ons echter van overtuigd, dat verreweg het grootste deel van de aanhangers der NVB zich van al deze problemen niets bewust is en dat ze alleen afgaan op de klank van enige mooi-klinkende woorden. D.w.z., dat we deze aanhang niet in de eerste plaats als bewuste bedriegers of volksmisleiders zien, maar dat het een weerspiegeling is van het ongekend lage peil van algemeen sociaal inzicht. Daarmee wordt deze aanhang, voor zover deze uit politiek-onnozelen bestaat, het slachtoffer van de groot-kapitalistische machten. Onder mooi-klinkende frases bouwen ze de nieuwe macht van het groot-kapitaal op, herstellen ze de verrijking van enkelen ten koste van velen en voeren deze juist ten top en werken aan de diepste verslaving van de hele arbeidende bevolking. Onder de naam van personalistisch socialisme komt de „ordering” tot stand, dat is de heerschappij van weinigen over de arbeidende bevolking. Het personalistisch socialisme is zo de promotor van het neofascisme, dat zich nu over heel de wereld tracht te vestigen.

Deze pogingen zijn alleen door een helder inzicht in de werkelijke maatschappelijke verhoudingen te doorkruisen en door het vormen van een volkomen nieuwe democratie, die vanuit de bedrijven direct op de hele werkende bevolking rust.

Het zieke kapitalisme.

Heelmeesters en recepten.

Vanaf 1914 bestaan er nergens in de kapitalistische wereld meer „normale” vooroorlogse verhoudingen: eerst was er oorlog, dan de periode tot aan de tweede wereldoorlog, gekenmerkt door een ononderbroken reusachtige werkloosheid in alle landen, in de overwonnen en in de overwinnende staten: Duitsland, Oostenrijk, Engeland, Frankrijk, België, Italië en de Verenigde Staten, maar ook in de neutrale landen als Nederland. Onder de burgerlijke klasse heerste grote bezorgdheid.

De werkloosheid was zó groot en zó langdurig, dat er zelfs beroepen aan ten offer vielen, die vóór 1914 voor 't grootste gedeelte gespaard waren gebleven, b.v. technici en ingenieurs. En daarom werden ook uit hun kring recepten om de crisis te boven te komen de wereld in gestuurd. Dergelijke voorstellen deden onder meer de technocraten; technocratie betekent de

heerschappij der techniek. De beweging bezat voor 1940 veel aanhangers in de Verenigde Staten, waar vooral de Columbia-universiteit een propaganda-centrum was.

De technocraten zien een reeks van de gebreken van de hedendaagse organisatie van de economie, het wegwijnen van vele takken van productie, de verkwisting van grondstoffen, van menselijke productiekrachten. Zij zien hoeveel producten er in de kapitalistische maatschappij zinneloos worden vernietigd en houden dat voor de oorzaak van de hedendaagse ellende en de economische en maatschappelijke verwarring. Zij beweren, dat de ellende uit de weg kan worden geruimd, als alles beter georganiseerd wordt en alle grondstoffen en machines rationeler benut worden en dat men daarom de leiding aan de technici moet geven.

Zij bevelen dus bijna het omgekeerde aan wat mijnheer Sickness ons aan de hand deed, wiens reclame voor zijn recept nog in ons geheugen ligt. Hij beloofde immers door vernietiging van nog niet verouderde en gedwongen aankoop van nieuwe machines ellende en werkloosheid te kunnen verhinderen, waarmee dan een blijvende welvaart zou zijn bereikt.

De technische vooruitgang stop te zetten en technische en maatschappelijke waarden in belang van de kapitalistische winst te vernietigen zijn algemene verschijnselen geworden. Het is tegenwoordig b.v. mogelijk om een scheermesje te vervaardigen, dat tientallen jaren dienst kan doen. En toch wordt het niet gefabriceerd, omdat zijn verschijnen op de wereldmarkt de bestaande scheermesindustrie schade zou berokkenen.

De eeuwige lucifer is al lang uitgevonden, maar de Zweedse luciferkoning Kreuger heeft het patent van den Weensen ingenieur voor een grote som opgekocht, niet om deze lucifers te laten fabriceren, maar omgekeerd om de productie te verhinderen en de eigen luciferverkoop niet te ruïneren.

In andere industrieën, vooral in de chemische industrie, worden eveneens talrijke patenten gekocht om de technische benutting onmogelijk te maken.

In Böhlen bij Leipzig werd een grote walserij met de modernste outillage en vele kilometers walsbanen gebouwd. Toen ze klaar was, kocht een groot staalconcern haar meteen voor een reusachtige som op, om ze in bedrijf te nemen en de ongewenste concurrentie te verhinderen.

De vezelstof ramie, een uiterst goedkope stof bezit als grondstof voor kleding, papier, garens en touw en talrijke andere doeleinden buitengewoon waardevolle eigenschappen. Het verbouwen en oogsten is gemakkelijker dan bij katoen, en de opbrengst is op het gelijke oppervlak tien maal zo groot. In zuidelijke landen zijn er twee à drie oogsten per jaar. Anders dan bij katoen, dat met de hand moet geplukt worden, kan men

ramie met maaimachines oogsten. De stof is 7 maal zo sterk als wol en 100 maal zo sterk als katoen, de bewerking is eenvoudiger. En toch wordt ze niet verbouwd en niet benut.

De textielconcerns, de katoen-, wol-, zijde- en kunstzijde-industrieën verdedigen zich in het belang van hun winst succesvol tegen de technische toepassing van deze plant. Zij hebben er geen belang bij om zo goedkoop en zo duurzaam mogelijk kleding en linnengoed te produceren, maar in tegendeel, zij willen juist datgene vervaardigen dat vlug verslijt, waarop de winst zo hoog mogelijk is, dus niet te goedkoop is.

Het is bekend dat de schreeuwende en kostbare reclames van een wasmiddel-concern door textiel fabrieken worden betaald. Het wasmiddel heeft een reinigende werking maar bevat chemische stoffen, die de was aantasten en zijn leeftijd sterk verkorten.

De kapitalisten zorgen dus voor zinloze verkwisting ten koste van den verbruiker, als hun winst er maar door stijgt. Maar door dezelfde honger naar winst gedreven worden zij ook erg spaarzaam als het om lonen en arbeiders gaat. Dat blijkt niet alleen uit hun weerstand bij loonsverhoging. Bij de productie van de Philips-concern bedraagt het gemiddelde percentage van de lonen op de kostprijs 11. De producten worden voor een prijs verkocht, die de kostprijs 5 à 20maal te boven gaat. $\frac{1}{2}$ à 2 % van de verkoopprijs is dus arbeidsloon. Zij, die van de morgen tot de avond, jaar in jaar uit al deze waren vervaardigen, ontvangen voor hun arbeid, voor zich en hun gezin slechts $\frac{1}{200}$ tot $\frac{1}{50}$ van de verkoopwaarde van de productie.

In het Rome uit de keizertijd maakten de 7200 schoenmakers van de stad in een arbeidsweek, dus in $5\frac{1}{2}$ dag, 7200 paar schoenen. Sindsdien, tot aan het begin van de manufactuur in de 18e eeuw is de productiviteit van de arbeid in dit opzicht maar weinig veranderd. Maar sindsdien is deze door de arbeidsverdeling en het machinewezen onder het industriekapitalisme sterk gestegen. Vandaag produceren 7200 arbeiders van een schoenenfabriek in één week 595.000 paar schoenen.

Een handige spinster, die op primitieve wijze een spoel met de hand draait, zoals Homerus het reeds beschreven heeft, zoals het echter in Zuid-Italië, in sommige Balkanstreken, en in grote gebieden van het nabije Oosten nog heden wordt gedaan, kan de spoel ten hoogste 400 à 500 maal per minuut draaien. De spoel van een moderne spinmachine draait 6000 maal per minuut en daar op zo'n machine 1000 spoelen staan, spint een textielarbeidster met behulp van deze machine 15000 maal zo veel dan een spinster uit vroeger tijden. Nu moet een enkele arbeider 6—12 van deze machines tegelijk bedienen.

En zo is het ook in andere industrieën. Een nieuwe machine in de cigarettindustrie produceert 2600 cigarett in de minuut,

terwijl de beste machine voordien er maar 500 à 600 per minuut leverde. In de gloeilampen- en radiolampenindustrie werden de glazen ballonnen één voor één door eerste klas glasblazers geblazen. In dezelfde tijd, waarin zo'n arbeider in staat is één ballon te maken, vervaardigt de voor enkele jaren ingevoerde Corning-machine, die door 1 arbeider wordt bediend, er 9000.

In de Verenigde Staten bestaat een walsery, die volledig automatisch werkt en door slechts 6 geschoolde technici wordt bestuurd en op gang gehouden. Automatisch worden de grondstoffen gelost, zij worden op lopende banden in smeltovens gebracht, daarvandaan ononderbroken door walsen en onderhamers tot stroken blik, rails, T-balken, stangen en buizen gevormd, waarna zij kant en klaar naar het magazijn gaan.

In Amerika worden niet alleen de onderdelen van fietsen en schrijfmachines zonder menselijke handgrepen vervaardigd, maar deze onderdelen worden ook volautomatisch gemonteerd.

Al moet er bij dit alles rekening mede worden gehouden, dat ook in de bouw van deze ingenieuze machines, in het ontwerpen en uitvinden menselijke arbeid steekt, hoe adembenemend is deze vooruitgang.

Hoe geweldig is de productiviteit van de arbeid opgevoerd! Wat een welvaart! Wat stroomt er een rijkdom en een zegen over de mensheid!

Zo ziet het er misschien uit, zo zou het kunnen zijn. Maar de werkelijkheid toont een geheel ander gezicht. Beschouwen wij het geval van de spinmachine. De spinster die een self-actor bedient verdient niet 15.000 maal zo veel als de spinster met de draaispoel, zij ontvangt maar zoveel loon, dat zij weliswaar niet zo armzalig hoeft te leven als de arbeidster in de Oriënt, maar ook niet veel beter kan leven. Maar zij produceert 15.000 maal zoveel. Daarvoor moet zij echter ook 15.000 maal zoveel grondstoffen verwerken, linnen of katoen of wol en voor iedere spinster moeten ook 15.000 maal zo veel producten of voortbrengselen op de markt worden verkocht. In verband met de wereldeconomie rest ons nu de vraag: Zijn voor de moderne spinnerij met zijn reusachtig opgevoerde productiecapaciteit ook voldoende grondstoffen aanwezig? Is er ook voldoende afzetgebied? Hoeveel spinnerijen en spinmachines moeten worden stilgelegd? Hoeveel miljoenen arbeiders worden door deze machines brodeloos? Dat is de keerzijde van de technische vooruitgang en de productiviteit van de arbeid in de kapitalistische maatschappij. In plaats van een toename van de rijkdom maken wij een toename van de armoede en van de ellende mee, in plaats van de ontplooiing van de productiekrachten worden deze belemmerd en vernietigd. Machines en bedrijven, nog meer echter de werkkraft van miljoenen bekwame en ijverige mensen worden nutteloos vernietigd. Door de nieuwe cigarettmachine in plaats van de oude, worden 80 % der arbeiders voor altijd

werkloos. Een Corningmachine vervangt 9000 arbeiders. Tien van dergelijke machines maken 90.000 arbeiders overbodig en leveren hen met vrouwen en kinderen, samen dus ongeveer $\frac{1}{3}$ miljoen mensen aan de ellende en de wanhoop der werkloosheid over.

Gebrek aan grondstoffen en de honger er naar, gebrek aan afzetgebied en de strijd er om, stillegging van bedrijven, voortdurende werkloosheid en ellende van de volksmassa's zijn de gevolgen van de hedendaagse manier van produceren, dat zijn de problemen van politiek en van economie en de oorzaken van de wereldcrisis, dat zijn de lijnen waarmee de eeuw van het imperialisme zich aftekent.

De bourgeoisie maakt ook heden nog reusachtige winsten, in weerwil van de crisis waarin de kapitalistische maatschappij zich bevindt, maar zij ziet toch in hoe ernstig de situatie is, ofschoon zij de ware stand van zaken tegenover de grote massa tracht te verdoezelen. Met haar handlangers zoekt zij naar geneesmiddelen om het stelsel in leven te houden en ten minste diè gevolgen te vermijden, die voor de bourgeoisie zèlf schadelijk zijn.

De sociaal-democratische vakbondleider Tarnow verklaarde voor 15 jaren: „Het kapitalisme is slechts ziek, de sociaal-democratie en de vakbonden willen hem genezen”. Er bestaan zeer velen van deze dokters en kwakzalvers, die het kapitalisme willen genezen, zowel kleinburgers, intellectuelen, dan wel groepen, partijen, bewegingen, commissies, rijksinstituten. Zij bieden allen recepten voor dit doel aan, zij ontwerpen plannen en leuzen en bevelen maatregelen van bijzondere geaardheid aan. Voor een gedeelte worden deze maatregelen door de heersende klasse ook toegepast. Het zijn middeltjes van allerlei soort, van verschillend gehalte en met verschillende namen. Maar hoe verschillend zij ook mogen heten, zij hebben allen hetzelfde doel: genezing en redding van het kapitalistische stelsel. Het zijn: fascisme, neo-fascisme, technocratie, planeconomie, geleide-economie, autarkie, corporatieve staat, arbeidsfront, arbeidsdienst, inflatie, deflatie, serieproductie, Taylor-systeem, alles benamingen voor lapmiddelen van het kapitalisme. Maar al deze pogingen, al deze maatregelen, alle middeltjes en kwakzalverijen zijn tot nu toe tevergeefs geweest, het kwaad is er maar erger op geworden. Noch een uitbreiding van de productie, noch het tegendeel er van, een inkrimping, noch een vooruitgang, noch de stilstand van de techniek, noch vrije, noch planeconomie, noch tolmuren, noch vrijhandel, noch concentratie, noch decentralisatie kan de economie te hulp schieten. Alle deze dingen moeten tegenwoordig in dezelfde richting gaan, moeten het kapitalisme ten ondergang voeren. In het volgende nummer zullen wij onderzoeken wat de oorzaken voor dit verschijnsel zijn.

(Wordt vervolgd.)